

# Psychoketterij: het nalatenschap van Carl Gustav Jung aan de kerk

door Martin & Deidre Bobgan

Educational Background: \*Martin: University of Minnesota, B. A., B. S., M. A.; University of Colorado, Doctorate in Educational Psychology. \*Deidre: University of Minnesota, B. S.; University of California, M. A. in English.

<https://pamweb.org/christian-psychology/psychoheresy-c-g-jungs-legacy-to-the-church/>

Vertaling, plaatje en voetnoten door M.V. Schriftplaatsen komen uit de HSV

De meerderheid van de christenen heeft waarschijnlijk nog nooit van Carl Jung gehoord, maar zijn invloed in de kerk is enorm en beïnvloedt preken, boeken en activiteiten, zoals het overvloedige gebruik van de Myers-Briggs Type Indicator (MBTI)<sup>1</sup> door seminaries en zendingsorganisaties. Een actueel, populair voorbeeld van Jungs nalatenschap is te zien in het boek *The Masculine Journey* van Robert Hicks, dat werd gegeven aan elk van de 50.000 mannen die de Promise Keepers-conferentie van 1993 bijwoonden. Christenen moeten genoeg leren over Jung en zijn leringen om gewaarschuwd en op hun hoede te zijn.

Jungs nalatenschap aan de “christelijke psychologie” is zowel direct als indirect. Sommige belijdende christenen, die beïnvloed zijn door de leer van Jung, integreren aspecten van de Jungiaanse theorie in hun eigen praktijk van psychotherapie. Ze kunnen zijn opvattingen over persoonlijkheidstypen, het persoonlijke onbewuste<sup>2</sup>, droomanalyse en verschillende archetypen opnemen in hun eigen poging om hun cliënten te begrijpen en te adviseren. Andere christenen zijn meer indirect beïnvloed omdat ze zich bezighielden met “Inner Healing”<sup>3</sup>, 12-stappenprogramma’s volgden of de MBTI volgden dat gebaseerd is op de persoonlijkheidstypen van Jung en dat zijn theorieën over introversie en extraversie bevat.

## Jung en Freud

Het nalatenschap van Jung heeft het Christendom niet versterkt. Vanaf het begin heeft psychotherapie de doctrines van het Christendom ondermijnd. De houding van Sigmund Freud ten opzichte van het Christendom was duidelijk vijandig, aangezien hij geloofde dat religieuze doctrines allemaal illusies zijn en alle religie bestempelde als “de universele obsessieve neurose van de mensheid”. [1] Zijn voormalige volgeling en collega Carl Jung, aan de andere kant, is misschien niet zo duidelijk in zijn minachting van het Christendom. Zijn theorieën hebben echter minachtend afbreuk gedaan aan de christelijke doctrines door ze op hetzelfde niveau te plaatsen als die van alle religies.

Hoewel Jung religie geen “universele obsessieve neurose” noemde, beschouwde hij alle religies, inclusief het Christendom, als collectieve mythologieën - niet echt in essentie, maar met een reëel effect op de menselijke persoonlijkheid. Dr. Thomas Szasz beschrijft het verschil tussen de psychoanalytische theorieën van de twee mannen als volgt: “Zo zijn religies volgens Jung onmisbare spirituele ondersteuning, terwijl ze bij Freud illusoire kruiken zijn”. [2] Terwijl Freud betoogde dat religies waanvoorstellingen zijn en daarom slecht, beweerde Jung dat alle religies denkbeeldig maar goed zijn. Beide standpunten zijn antichristelijk; de een ontkent het Christendom en de ander mythologiseert het.

Na het lezen van Freuds *Interpretatie van dromen* nam Jung contact op met Freud en er ontstond een vriendschap met wederzijdse bewondering die ongeveer acht jaar duurde. Hoewel Jung vier jaar de eerste voorzitter van de International Psychoanalytic Association was geweest, was de breuk tussen Jung en Freud compleet. Jung week op een aantal punten af van Freud, met name de seks-

<sup>1</sup> Zie [https://nl.wikipedia.org/wiki/Myers-Briggs\\_typeindicator](https://nl.wikipedia.org/wiki/Myers-Briggs_typeindicator)

<sup>2</sup> Zie onder [https://nl.wikipedia.org/wiki/Collectief\\_onbewuste](https://nl.wikipedia.org/wiki/Collectief_onbewuste)

<sup>3</sup> Zie Rubriek “Psychologie & Inner Healing”: <http://www.verhoevenmarc.be/#psychologie>

theorie van Freud. Daarnaast had Jung zijn eigen theorie en methodologie ontwikkeld, bekend als analytische psychologie.

## Het collectieve onbewuste

Jung leerde dat de psyche<sup>4</sup> bestaat uit verschillende systemen, waaronder het persoonlijke onbewuste met zijn complexen en een *collectief onbewuste*<sup>5</sup> met zijn archetypen<sup>6</sup>. Jungs theorie van een *persoonlijk onbewuste* lijkt veel op Freuds creatie van een gebied dat de onderdrukte, vergeten of genegeerde ervaringen van een persoon bevat. Jung beschouwde het *persoonlijke onbewuste* echter als een “min of meer oppervlakkige laag van het onbewuste”. In het persoonlijke onbewuste bevinden zich wat hij “gevoelscomplexen” noemde. Hij zei dat “ze de persoonlijke en privé-kant van het psychische leven vormen”. [3] Dit zijn gevoelens en percepties die zijn georganiseerd rond belangrijke personen of gebeurtenissen in het leven van de persoon.

Jung geloofde dat er een diepere en belangrijker laag van het onbewuste was, dat hij het *collectieve onbewuste* noemde, met wat hij identificeerde als *archetypen*, waarvan hij geloofde dat ze aangeboren, onbewust en over het algemeen universeel waren. Het *collectieve onbewuste* van Jung is beschreven als een “opslagplaats van latente geheugensporen die zijn geërfd van het voorouderlijke verleden van de mens, een verleden dat niet alleen de raciale geschiedenis van de mens als een afzonderlijke soort omvat, maar ook zijn pre-menselijke of dierlijke afkomst”. [4] Daarom bevat de theorie van Jung zowel de evolutietheorie van Darwin als de oude mythologie. Jung leerde dat dit *collectieve onbewuste* door alle mensen wordt gedeeld en daarom universeel is. Omdat het echter onbewust is, zijn niet alle mensen in staat om er gebruik van te maken. Jung zag het *collectieve onbewuste* als de fundamentele structuur van de persoonlijkheid waarop het *persoonlijke onbewuste* en het ego zijn gebouwd. Omdat hij geloofde dat de fundamentele structuren van de persoonlijkheid voorouderlijk en universeel zijn, bestudeerde hij religies, mythologie, rituelen, symbolen, dromen en visioenen. Hij zegt:

Alle esoterische<sup>7</sup> leringen proberen de ongeziene gebeurtenissen in de psyche te begrijpen, en ze claimen allemaal het hoogste gezag voor zichzelf. Wat geldt voor de primitieve overlevering, geldt in nog hogere mate voor de heersende wereldreligies. Ze bevatten een geopenbaarde kennis die oorspronkelijk verborgen was, en ze zetten de geheimen van de ziel uiteen in glorieuze beelden. [5]

## Jungs kijk op het Christendom

Maar omdat Jung ruimte liet voor religie, voelden veel christenen zich meer op hun gemak bij zijn ideeën. Het is dus belangrijk om te kijken naar Jungs houding ten opzichte van het Christendom. Zijn vader was een protestantse bedienaar en Jung ervoer aspecten van het christelijk geloof toen hij opgroeide. Hij schreef het volgende over zijn vroege ervaring met het Heilig Avondmaal, dat verband lijkt te houden met zijn latere ideeën over religies die slechts mythen zijn:

Langzaam begon ik te begrijpen dat deze communie een fatale ervaring voor mij is geweest. Het was hol gebleken; Meer dan dat, het was een totaal verlies gebleken. Ik wist dat ik nooit meer aan deze ceremonie zou kunnen deelnemen. “Wel, dat is helemaal geen religie”, dacht ik. “Het is de afwezigheid van God; de kerk is een plek waar ik niet naartoe moet gaan. Het is niet het leven dat er is, maar de dood”. [6]

Op basis van dat ene belangrijke incident had Jung kunnen overgaan tot het ontkennen van alle religies, maar dat deed hij niet. In plaats daarvan zag hij klaarblijkelijk in dat religie voor veel mensen heel betekenisvol was en dat religies nuttig konden zijn als mythen. Zijn keuze om alle religies als mythen te beschouwen, werd verder beïnvloed door zijn kijk op de psychoanalyse. Volgens Viktor

---

<sup>4</sup> Psyche: In de psychologie is de psyche het totaal van de menselijke “mind” (verstand, gedachten), bewust en onbewust. (Wiki EN).

<sup>5</sup> Zie [https://nl.wikipedia.org/wiki/Collectief\\_onbewuste](https://nl.wikipedia.org/wiki/Collectief_onbewuste)

<sup>6</sup> Archetype: benaming voor voorstellingen van het collectieve onbewuste, oerbeeld in het onderbewustzijn van de mens. (Prisma NL).

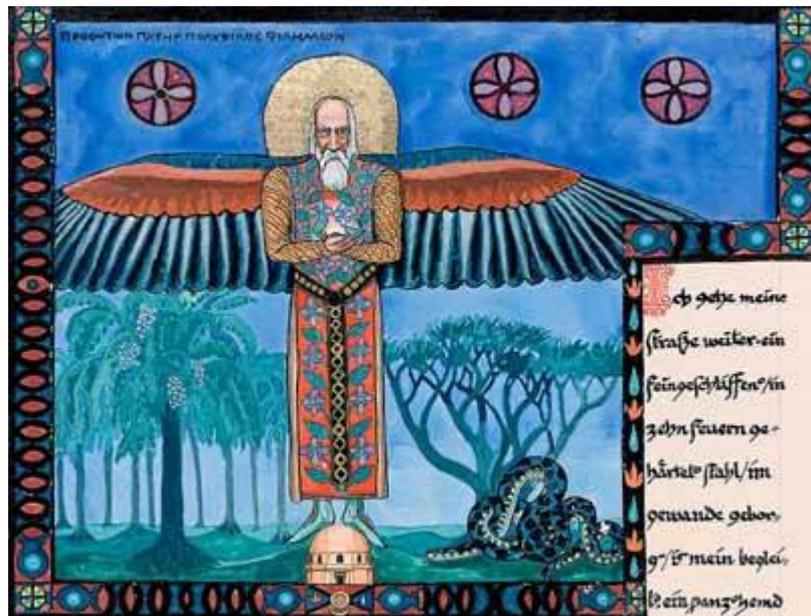
<sup>7</sup> Esoterisch: 1. alleen voor ingewijden of deskundigen; 2. diepzinnig, duister; 3. geheim (Van Dale E-N).

Von Weizsaecker: “C.G. Jung was de eerste die begreep dat de psychoanalyse in de sfeer van de religie thuishoorde”. [7] Dat de theorieën van Jung een religie vormen, kan worden gezien in zijn visie op God als het collectieve onbewuste en daarmee aanwezig in het onbewuste van elke persoon. Voor hem onthulden religies aspecten van het onbewuste en konden ze zo de psyche van een persoon aanboren. Hij gebruikte dromen ook als wegen naar de psyche voor zelfinzicht en zelfonderzoek. Religie was slechts een hulpmiddel om het zelf aan te boren en als iemand christelijke symbolen wilde gebruiken, vond hij dat prima.

## Jungs vertrouwde geest

Omdat Jung van de psychoanalyse een soort religie maakte, wordt hij ook beschouwd als een transpersoonlijk psycholoog en een psychoanalytisch theoreticus. Hij verdiepte zich diep in het occulte, beoefende necromantie<sup>8</sup> en had dagelijks contact met ontlichaamde geesten, die hij archetypen noemde. Veel van wat hij schreef was geïnspireerd door dergelijke entiteiten. Jung had zijn eigen vertrouwde geest (familiar spirit) die hij Filemon noemde. Eerst dacht hij dat Filemon deel uitmaakte van zijn eigen psyche, maar later ontdekte hij dat Filemon meer was dan een uitdrukking van zijn eigen innerlijke zelf. Jung zegt:

Filemon en andere figuren uit mijn fantasieën brachten me het cruciale inzicht dat er dingen in de psyche zijn die ik niet voortbreng, maar die zichzelf voortbrengen en hun eigen leven leiden. Filemon vertegenwoordigde een kracht die ik niet was. In mijn fantasieën voerde ik gesprekken met hem, en hij zei dingen die ik niet bewust had gedacht. Want ik merkte duidelijk op dat hij het was die sprak, niet ik. ... Psychologisch vertegenwoordigde Filemon superieur inzicht. Hij was een mysterieus figuur voor mij. Soms leek hij me heel echt, alsof hij een levende persoonlijkheid was. Ik liep met hem op en neer door de tuin, en voor mij was hij wat de Indianen een goeroe noemen. [8]



Filemon in The Red Book van Carl Jung (Jung is ook de illustrator en kalligraaf)  
Zie video [https://www.youtube.com/watch?v=FvuhPYLT\\_3w](https://www.youtube.com/watch?v=FvuhPYLT_3w)

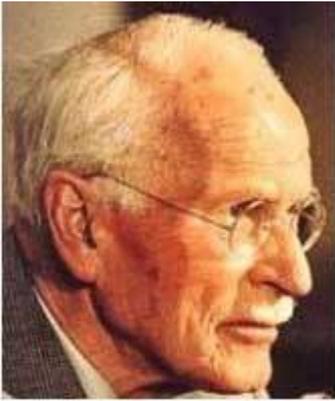
Men kan zien waarom Jung zo populair is onder New Agers.

## Jungs AA-invloed

Jung speelde ook een rol in de ontwikkeling van de Anonieme Alcoholisten. Medeoprichter Bill Wilson schreef in 1961 het volgende in een brief aan Jung:

<sup>8</sup> Necromantie: communiceren met de doden als methode van voorspellen. (Wiki).

Deze brief van grote waardering had al veel eerder moeten verstuurd worden... Hoewel u zeker van ons hebt gehoord, betwijfel ik of u zich ervan bewust bent dat een bepaald gesprek dat u ooit had met een van uw patiënten, een zekere meneer Roland H., in de vroege jaren 1930 een cruciale rol heeft gespeeld bij de oprichting van onze gemeenschap.[9]



Domineeszoon Carl Jung

Wilson vervolgde de brief door Jung te herinneren aan wat hij “eerlijk gezegd [Roland H.] had verteld over zijn hopeloosheid”, dat hij geen medische of psychiatrische hulp meer had. Wilson schreef: “Deze openhartige en nederige verklaring van u was zonder twijfel de eerste hoeksteen waarop onze samenleving sindsdien is gebouwd”. Toen Roland H. Jung had gevraagd of er enige hoop voor hem was, “zei Jung hem dat die er zou kunnen zijn, op voorwaarde dat hij het subject zou kunnen worden van een spirituele of religieuze ervaring - kortom, een echte bekering”. Wilson vervolgde in zijn brief: “U raadde hem aan zich in een religieuze sfeer te plaatsen en er het beste van te hopen”. [10] Voor Jung was er geen behoefte aan doctrine of geloofsbelijdenis, alleen aan een ervaring.

Het is belangrijk op te merken dat Jung geen bekering tot het Christendom kon hebben bedoeld, want voor Jung is alle religie gewoon mythe – een symbolische manier om het leven van de psyche te interpreteren. Voor Jung betekende bekering gewoon een totaal dramatische ervaring die iemands kijk op het leven ingrijpend zou veranderen. Jung zelf had het Christendom schaamteloos verworpen en zich tot afgoderij gewend. Hij verving God door een groot aantal mythologische archetypen.

Jungs reactie op de brief van Wilson bevatte de volgende verklaring over Roland H.:

Zijn verlangen naar alcohol was, op een laag niveau, het equivalent van de spirituele dorst van ons wezen naar heelheid; uitgedrukt in middeleeuwse taal: de vereniging met God.[11]

In zijn brief vermeldde Jung dat in het Latijn hetzelfde woord wordt gebruikt voor alcohol als voor “de hoogste religieuze ervaring”. Zelfs in het Engels wordt alcohol *spirits* genoemd. Maar als men de theologie en de geheime raad van Jung kent met een bekende geest, moet men concluderen dat de geest waarnaar hij verwijst niet de Heilige Geest is, en dat de god waar hij het over heeft niet de God van de Bijbel is, maar eerder een valse geest die zich voordoeft als een engel des lichts en die velen naar de vernietiging leidt.

## Jungs godslastering

Jungs neo-paganisme en zijn verlangen om het Christendom te vervangen door zijn eigen concept van psychoanalyse zijn te zien in een brief die hij aan Freud schreef:

Ik stel me een veel fijnere en meer omvattende taak voor [psychoanalyse] dan een alliantie met een ethische broederschap. Ik denk dat we het de tijd moeten geven om in mensen te infiltreren vanuit vele centra, om onder intellectuelen een gevoel voor symbool en mythe nieuw leven in te blazen, om Christus heel voorzichtig weer te transformeren in de waarzeggende god van de wijnstok, wat hij was, en op deze manier de extatische instinctieve krachten van het Christendom te absorberen voor het enige doel de cultus en de heilige mythe te maken tot wat ze eens waren - een dronken feest van vreugde waar de mens het ethos<sup>9</sup> en de heiligheid van een dier herwon.[12]

Jungs doel voor de psychoanalyse was dus om een allesomvattende religie te zijn die superieur was aan het Christendom, de waarheid ervan reduceerde tot mythe en Christus metamorfoseerde in een “waarzeggende god van de wijnstok”. Gods antwoord op zo’n godslastering is te zien in Psalm 2:

Waarom woeden de heidenvolken en bedenken de volken wat zonder inhoud is? 2 De koningen van de aarde stellen zich op en de vorsten spannen samen tegen de HEERE en tegen Zijn Gezalfde: 3 Laten wij Hun banden verscheuren en Hun touwen van ons werpen! 4 Die in de hemel

<sup>9</sup> Ethos: zedelijke, morele houding.

woont, zal lachen, de Heere zal hen bespotten. 5 Dan zal Hij tot hen spreken in Zijn toorn, in Zijn brandende toorn hun schrik aanjagen.

Christenen houden zich bezig met de religie van Jung wanneer ze zijn opvattingen over de mens en de godheid opnemen door zijn theorieën, therapieën en opvattingen in zich op te nemen die zijn doorgesijpeld naar andere psychotherapieën, door 12-stappenprogramma's, door Inner Healing, door droomanalyse en door persoonlijkheidstypen en tests.

## Eindnoten

1. Sigmund Freud. *The Future of an Illusion*, trans. and edited by James Strachey. New York: W.W. Norton and Company, Inc., 1961, p. 43.
2. Thomas Szasz. *The Myth of Psychotherapy*. Garden City: Doubleday/Anchor Press, 1978, p. 173.
3. C. G. Jung. *The Archetypes and the Collective Unconscious*, 2nd ed., trans. by R.F.C. Hull. Princeton: Princeton University Press, 1969, p. 4.
4. Calvin S. Hall and Gardner Lindzey. *Theories of Personality*. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1957, p. 80.
5. Jung, *The Archetypes and the Collective Unconscious*, op. cit., p. 7.
6. C. G. Jung. *Memories, Dreams, Reflections*, ed. by Aniela Jaffe, trans. by Richard and Clara Winston. New York: Pantheon, 1963, p. 55.
7. Victor Von Weizsaecker, "Reminiscences of Freud and Jung". *Freud and the Twentieth Century*, B. Nelson, ed. New York: Meridian, 1957, p. 72.
8. Jung, *Memories, Dreams, Reflections*, op. cit., p. 183.
9. "Spiritus contra Spiritum: The Bill Wilson/C.G. Jung Letters: The roots of the Society of Alcoholics Anonymous". *Parabola*, Vol. XII, No. 2, May 1987, p. 68.
10. *Ibid.*, p. 69.
11. *Ibid.*, p. 71.
12. C. G. Jung quoted by Richard Noll. *The Jung Cult*. Princeton: Princeton University Press, 1994, p. 188.

---

## Lees ook:

- Rubriek "Psychologie": <http://www.verhoevenmarc.be/#psychologie>
- "Carl Gustav Jung, rondlegger analytische psychologie": <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/CarlJung.pdf>
- "Filemon, de spirituele gids van Carl Jung": <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/filemon.pdf>
- "Freud was een bedrieger: een triomf van de pseudowetenschap": <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Freud-FrederickCrews.pdf>

[verhoevenmarc@skynet.be](mailto:verhoevenmarc@skynet.be) - [www.verhoevenmarc.be](http://www.verhoevenmarc.be) - [www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm](http://www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm)